

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-114-5-16>

ОСВІТНЯ СКЛАДОВА ФОРМУВАННЯ ЦІННІСНИХ ОРІЄНТАЦІЙ СТУДЕНТІВ-ВОЛОНТЕРІВ

Подольнчук Д. С.

*аспірантка кафедри психології та соціальної роботи
Вінницький державний педагогічний університет
імені Михайла Коцюбинського
м. Вінниця, Україна*

Формування ціннісних орієнтацій є важливим аспектом особистісного розвитку студентства загалом і студентів-волонтерів зокрема. Проблема формування ціннісних орієнтацій молоді в сучасних умовах є відображенням труднощів процесу її соціалізації [8, с. 184], адже ціннісні орієнтації студентів формуються не лише в процесі соціального, а й індивідуального розвитку [7, с. 227], перебуваючи в прямій залежності від особистісних факторів [5, с. 18].

Відомо, що процес соціалізації здійснюється в тому числі під впливом навчання, яке має на меті не тільки повідомлення конкретних знань з певної галузі, але й відтворення культурних й історичних норм [1, с. 30]. Тому перед студентами стоїть не одна, а комплекс цілей, що стосуються формування їхніх світоглядних принципів [3, с. 110].

Молоді, на відміну від старшого покоління, не треба ресоціалізуватися, тобто відмовлятися від раніше інтеріоризованих цінностей. Вона засвоює нові для суспільства цінності завдяки трансформації суспільної системи [6, с. 214]. Її ціннісні орієнтації мають здатність до спрямованої трансформації, однак без належної допомоги з боку держави, інституту сім'ї, освітніх закладів доволі проблематичною видається інтеграція відповідних цінностей у свідомість молоді [9, с. 115]. На сучасному етапі молодим людям життєво важливо, щоб хтось пояснював їм суть того, що відбувається, передавав досвід вирішення проблем, відкривав шляхи розвитку [2, с. 39].

У формуванні особистості студентів цінності та ціннісні орієнтації відіграють особливу роль. Вони є одним з основних чинників під час визначення змісту психолого-педагогічного супроводу майбутнього фахівця у процесі його професійного становлення [4, с. 264. Важливим у цьому сенсі є також забезпечення освітньої складової у підготовці студентів до здійснення ними волонтерської діяльності шляхом створення відповідного освітнього середовища.

Одним з найбільш ефективних методів створення такого середовища для студентів-волонтерів є розробка спеціальної тренінгової програми, яка буде охоплювати три компоненти: емоційний, когнітивний і поведінковий. У процесі практичної реалізації такої програми студенти будуть відкрито проявляти свої емоції та емпатійні здібності (емоційний компонент), отримують всю необхідну інформацію щодо різних аспектів волонтерської діяльності (історія виникнення, правові засади, основні тенденції розвитку, напрямки та форми реалізації) (когнітивний компонент) та засвоюють інформацію щодо розробки та практичної реалізації власних волонтерських проєктів (поведінковий компонент).

Важливою особливістю освітнього тренінгу є те, що впродовж його практичної реалізації приділяється велика увага рефлексії, яка допомагає людині в будь-якій діяльності та позитивно впливає на відчуття самоцінності.

В основу розробки тренінгової програми нами покладений технологічний підхід, який передбачає створення двох відносно автономних, але взаємопов'язаних блоків: інформаційно-смыслового та корекційно-розвивального. Інформаційно-смысловий блок може бути реалізований за допомогою міні-лекцій, роботи в парах чи групах, інших форм організації освітнього процесу. Корекційно-розвивальний блок передбачає оволодіння учасниками тренінгу навичками соціальної активності, самопідтримки та самопізнання.

У тренінгових програмах можуть застосовуватись різноманітні інтерактивні техніки, зокрема такі, як: метод незавершених речень, метод мозкового штурму, виконання індивідуальних завдань творчого характеру, розробка власних проєктів, навчальні ігри, міжгрупові дискусії, індивідуальна та групова рефлексія тощо.

Дуже важливим фактором ефективної організації тренінгів є дотримання певних вимог до керівника тренінгової групи. Так, ведучий повинен бути спроможним визнати свої помилки перед групою (якщо вони трапляються) та йти на ризик, якого очікує від інших членів групи; за потреби йти на конфронтацію з учасниками; діяти на основі розвиненої інтуїції; бути щирим у спілкуванні та взаємодії; самому робити те, чого він очікує від учасників тренінгу [10]. Вкрай необхідною також є здатність «бути з членами групи», входити з ними у тісний емоційний контакт.

Велике значення має також укомплектування тренінгових груп. При цьому важливо брати до уваги вік учасників, досвід їхньої волонтерської діяльності, приналежність до тієї чи іншої соціальної групи, професійні компетентності, мотивацію та ціннісні орієнтації.

Все це дозволить врахувати не лише соціальні, а й психологічні особливості учасників тренінгу, що створить надійну основу для ефективної реалізації розробленої тренінгової програми.

Таким чином, формування ціннісних орієнтацій студентів-волонтерів є достатньо складним багатоетапним процесом, в якому важлива роль належить освітній складовій. Таку складову можна реалізувати за допомогою різноманітних форм, серед яких особливе місце належить груповому тренінгу. Маючи можливість використання різноманітних інтерактивних технік, за умови оптимального комплектування груп та правильного підбору керівників тренінгової програми можуть забезпечити достатньо високу ефективність у формування ціннісних орієнтацій студентів, які беруть участь у волонтерському русі.

Література:

1. Драч С. В. Ціннісні орієнтації студентської молоді українського суспільства: сутність та динаміка. *Збірник наукових праць Хмельницького інституту соціальних технологій Університету «Україна»*. 2010. № 2. С. 26–30.

2. Огінська Р. Т. Система цінностей студентської молоді в умовах трансформації суспільства. *Соціально-гуманітарний вісник*. 2018. Вип. 20–21. С. 37–40.

3. Павліченко А. Ціннісні орієнтації у системі становлення особистості. *Психологія і суспільство*. 2005. №4. С. 98–120.

4. Подоляничук Д. С. Ціннісні орієнтації студентської молоді як предмет соціально-психологічного дослідження. *Габітус*. 2020. № 19. С. 263–270.

5. Романюк Л.В. Психологічні чинники розвитку ціннісних орієнтацій студентської молоді: автореф. дис. ... канд. психол. наук: 19.00.01. Київ, 2004. 21 с.

6. Сокурянська Л. Г. Динаміка ціннісних орієнтацій студентської та шкільної молоді України: від цінностей радянських до європейських. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія: Соціологічні дослідження сучасного суспільства: методологія, теорія, методи*. 2016. Вип. 37. С. 213–221.

7. Сосніхіна С. Є. Ціннісні орієнтації сучасної студентської молоді: міждисциплінарний підхід. *Вісник Одеського національного університету. Серія : Психологія*. 2016. Т. 21. Вип. 3. С. 222–230.

8. Шапошникова І. Формування ціннісних орієнтацій сучасної української молоді. *Соціальні виміри суспільства*. 2013. Вип. 5. С. 716–725.

9. Щербакова Н. В. Трансформація ціннісних орієнтацій сучасної української молоді: соціально-філософський аналіз: дис. ... канд. філос. наук: 09.00.03. Київ, 2017. 196 с.

10. Яценко Т. С. Теорія і практика групової психокорекції: Активне соціально-психологічне навчання: навч. посібник. Київ: Вища шк., 2004. 679 с.